

TEK PARTİ DÖNEMİ KÜLTÜR KURUMLARINA BİR ÖRNEK: KÜTAHYA HALKEVİ

Esra SARIKOYUNCU DEĞERLİ¹
Hasan YAPICI²

Öz

Türkiye Cumhuriyetin kurulmasının ardından devrimlerin halk nazarında yer edinmesi, halkı eğitmek ve dahi bilinçlendirmek noktasında halkevleri kurulmuştur. 14 Şubat 1932 yılında açılmaya başlayan Halkevleri süreç içerisinde bütün Türkiye'ye yayılmış misyon ve vizyonunu çok partili rejime geçilmesiyle tamamlayıp yeni iktidar Demokrat Parti (DP) tarafından kapatılmıştır. Dolayısıyla Türk modernizasyon sürecinde halkevlerinin önemli bir rolü bulunmaktadır. Kütahya halkevi de bu yapı taşlarından biridir ve sadarete bağlı olan şehzade kentlerinden biri olması nedeniyle ayrıca bir önem arz etmektedir. Bu açıdan çalışmada, Kütahya Halkevinin kuruluşundan kapatılışına kadar geçen süre içerisinde yapmış olduğu faaliyetler, mal varlıkları ve şubeleri elde bulunan belgelere dayandırılarak değerlendirilmiş ve halkevlerinin kurulmasında güdülen amaçların Kütahya Halkevleri tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkevi, Kütahya Halkevi, Halkçılık, Eğitim

AN EXAMPLE OF CULTURE INSTITUTIONS IN SINGLE-PARTY PERIOD: KÜTAHYA COMMUNITY CENTER

Abstract

Following the establishment of the Turkish Republic, community centers were established to make revolutions adopted by the public, to educate them and raise their consciousness. The community centers which were started to be opened on 14 February 1932 rapidly spread across the country and they were closed by the Democrat Party (DP) with the start of the multi-party period as it was believed they had completed their missions. The community centers played an important role in the Turkish modernization process. The Kütahya community center is one of these cornerstones and it was of special importance as Kütahya was one of the cities of the prince affiliated to grand viziership. In this regard, the current study aims to evaluate the activities performed by the Kütahya community center, its assets, and branches from its opening to closure on the basis of the documents found and to reveal whether the objectives underlying the reason for the establishment of community centers by Kütahya community centers were accomplished.

Key Words: Community center, Kütahya community center, populism, education

---

¹ Prof. Dr. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, esradegerli@gmail.com

² Arş. Gör. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, hasan.yapici@dpu.edu.tr

Giriş

Emekçinin çıkarlarını savunan siyasal hareket olarak tanımlanan Halkçılık kavramı, ilk olarak 19. yüzyılın ikincisi yarısında ortaya çıkmış olan bir köycülük hareketidir. Rusya'da doğan bu hareket kitle iletişim araçları gibi çeşitli vasıtalarla bütün dünyaya yayılmıştır. XX. yüzyılda halkçılık popülizmin etkisiyle batıda gerçek anlamını bulmuştur (Çeçen, 2000, s. 31).

Türkiye bağlamında Halkçılık değerlendirildiğinde; 19. yüzyılda Rusya'da hayat bulan köycülük hareketi(Narodnik Hareket) Osmanlı münevverinin de dikkatini çekmiş ve dolayısıyla hareket izlenmiştir. O dönem için son demlerini yaşayan Osmanlı imparatorluğunun aydınları arasında gelecek arayışları içerisinde halkçılık ilkesini kurtuluş olarak görenler vardır. Bunun en büyük savunucularından biri de Ziya Gökalp olmuştur. Meşrutiyet döneminde halkçılık ideolojisi filizlenmeye başlamıştır. Nitekim İttihatçılar istibdat rejimini sınırlandırmak (Mardin, 2014, s. 33) adına halkçılık çerçevesinde parlamenter rejime gitmiştir. Bu konu hakkında Anıl Çeçen şunları söylemektedir (Çeçen, 2000, s. 41).

“Türkiye'de cumhuriyet halkçılığından önce bir meşrutiyet halkçılığı olmuştur. Meşrutiyeti gerçekleştiren İttihat Terakki gibi güçler kesin bir halkçı tutum izleyerek ülkedeki otoriter yönetimi sınırlamaya ve parlamenter bir rejime doğru sürüklemeye çalışmışlardır. Meşrutiyet halkçılığı siyasal halkçılığın yanı sıra ekonomik halkçılığı da önem vermektedir. Ekonomik halkçılık ulusallaşma sürecinde liberal politikalara karşı devlet müdahalesini kesin olarak savunuyordu. Ekonomik dayanışmacılık bireysel kapitalizmin yol açtığı sınıflaşma sorununa çözüm getirmeyi hedeflemekte, devletin izleyeceği sosyal politika ile sınıfsal çelişkileri ve toplumsal çarpıklıkları ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.”

Milli Mücadele sürecinde Mustafa Kemal Paşa halkçılık ideolojisine farklı bir boyut kazandırmış ve bu boyut erken cumhuriyet döneminde kurucu parti olarak Cumhuriyet Halk Partisi'nin ideolojisinin temelinde yer alan unsurlardan biri olmuştur. Mustafa Kemal Paşa, milli mücadele boyunca siyasi ve askeri alanın yanı sıra ideolojik açıdan da denge siyaseti izlemiştir. Bu süreçte halkçılık ideolojisine, Fransız İhtilali sonrasında oluşan halkçılık ideolojisi ile Rusya'da ortaya çıkan köylü hareketin sentezini oluşturarak ulusalcı bir boyut kazandırmıştır. Bu algılayış Cumhuriyet döneminde sınıfsız-ımtiyazsız ulusalcı bir algılayışa dönüşmüş (Karpat, 2013, s. 9) ve Kemalist ideolojinin temelini oluşturmuştur.

Halkevlerinin açılış sebeplerini siyasi ve kültürel olmak üzere iki kısımda incelemek mümkündür. Siyasi sebepler arasında; Menemen olayı, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kapatılması, ülkenin içerisinde bulunduğu siyasi ve iktisadi bunalım, Türk Ocaklarının faaliyetleri ve CHP'nin ideolojisini tabana yaymak istemesi gibi unsurlar sayılabilir.

Menemen olayı (Goloğlu, 2011, s. 331-338) ve SCF'nin kapatılması ülkenin siyasi açıdan buhran içerisinde olduğunu ve devrimlerin halkta yeterince algılanmadığının en büyük kanıtı olarak önümüze serilmektedir. Menemen olayında Kubilay'ın şehit edilmesi ve SCF'nin kurulmasından sonra ilk yerel seçimlerde ciddi oranda oy alması (Koçak, 2006, s. 338-340) CHP açısından bir tehdit unsuru olarak algılanmıştır. O dönem için İttihatçıların kültür kuruluşu olan Türk Ocakları'nın benimsemiş oldukları milliyetçilik (Turan) algısı ise tehdit unsurlarından bir diğerini ortaya koymaktadır. Nitekim Mustafa Kemal Paşa ve Türkiye'nin milliyetçilik algısına bu durum tamamıyla ters düşmektedir. Bununla birlikte CHP ülkenin bütün zeminine yayılmak istemektedir. Teşkilat yapısı da o dönem için buna müsaittir. Yukarıda saymış olduğumuz unsurların ortaya çıkması teşkilat yapılarının ve dolayısıyla ideolojilerinin zemine yansımada çok başarılı olmadığını göstermektedir. Bu nedenle de Halkevleri'nin kuruluşu CHP için bir zaruret olmuştur (Tunçay, 1999, s. 306)

Halkevlerinin kuruluşunun kültürel nedenleri arasında ise yetişkin eğitimi, coğrafyayı tanıma ve sahip çıkma, sanat eğitimi gibi unsurlar yer almaktadır.

Yetişkin eğitimi sadece o dönemin Türkiye'si için değil bütün dünyada zaruri olan bir ihtiyaç olmuştur. 1930'lu yıllarda Avrupa'da bu konu hakkında ciddi çalışmalar yapılmıştır. Türkiye

açısından, 1928'de harf inkılabının gerçekleşmesinden sonra millet mektepleri açılmıştır. Fakat bu mektepler yeterince işlev sağlayamamıştır. Bununla birlikte Anadolu Coğrafyası, tarih boyunca büyük medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle Anadolu mirası zengin olan bir toprak parçası olarak yabancı medeniyetlerin de ilgisini çekmiş ve sonucunda bu mirasın belirli bölümleri batılılar tarafından yurt dışına kaçırılmıştır/çıkartılmıştır. Kültürel açıdan bu mirasa sahip çıkmak ve aynı zamanda sanatı ve sanatçı koruyup bu duyguyu güçlendirmek adına halkevleri kurulmuştur (Şahin, 2010, s. 8).

Yaklaşık dokuz aylık bir çalışma neticesinde ilk olarak 10 Şubat 1932'de 14 şehirde (Adana, Ankara, Afyon, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van) birden halkevleri açılmıştır. Halkevleri açılışının ardından hızla yayılmaya başlamıştır. 1950'ye kadar geçen süre içerisinde sayısı 479'u bulmuştur (Özacun, 1996, s. 91).

Halkevlerinin teşkilatlanması 9 şube üzerinde gerçekleşmiştir. Bunlar; Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Spor Şubesi, Temsil Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kütüphane ve Yayın Şubesi, Köycülük Şubesi ve Tarih ve Müze Şubesidir.

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin amacı öz Türkçenin derlenmesi, halk arasında kullanılan fakat o dönem için yaygınlığı olmayan terimleri, deyişleri vb. unsurları toparlayıp dergiler vasıtasıyla tekrar kazanmak olmuştur. Bununla birlikte şube özellikle 1939 yılı sonrasında tarih ve coğrafya konularına daha fazla eğilim göstermiş ve bu konular hakkındaki yayınlarının sayısı artmıştır (Yeşilkaya, 1999, s. 84).

Güzel Sanatlar Şubesi; sanatçıları korumak ve halka sanat eğitimi vererek sanatı sevdirmek olmuştur. Çalışmalarını mimarlık, heykeltıraşlık, müzik ve resim gibi alanlarda sürdürmüştür (Yeşilkaya, 1999, s. 85-86).

Spor Şubesi; milli sporlarımızı ön planda tutmak ve korumak, halkın beden terbiyesini sağlaması amacıyla kurulmuştur. Bu bağlamda değerlendirildiğinde basketboldan tenise, kayaktan dağcılığa kadar sporun her türlü şubenin faaliyet alanında yer almıştır (CHP, 1942, s. 6-7; Yeşilkaya, 1999, s. 99).

Temsil Şubesi; tiyatroya gönül bağı olanlar ve yeteneği olanları kadın ve erkek ayrımı yapmaksızın bir temsil grubu oluşturarak piyesleri sergilemek ve sanatçı yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Nitekim bu şubeden amatörler yetiştiği gibi devlet konservatuarına girecek kadar profesyonellerde çıkmıştır (Özsarı, 2002, s. 9).

Sosyal Yardım Şubesi; halkevinin bulunduğu bölgede yardıma gerçekten muhtaç olan kişileri yardım etmek ve halkta bu bilinci uyandırmak için kurulmuştur. Özellikle 2. Dünya Savaşı sırasında savaşın getirmiş olduğu buhran nedeniyle şubenin faaliyetlerinin arttığı gözlemlenmektedir (CHP, 1942, s. 8).

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi; bu şubenin açılmasının temel amacı halkı çeşitli kurslar vererek eğitmek olmuştur. Bu kurslar arasında Fizik'ten yabancı dillere ve küçük sanat kurslarına kadar önemli dersler yer almaktadır. Bununla birlikte mahkûmlara ilkokulu bitirmek için çeşitli kurslar verilmiştir(CHP, 1942, s. 8).

Kütüphane ve Yayın Şubesi; şubenin kurulmasının temel amacı halkevinin bulunduğu bölgede bir kütüphanenin açılması ve neşriyat yaparak bölgeye hizmet etmek olmuştur. Nitekim en az üç şubesi olan bir halkevinin kütüphane ve yayın şubesinin bulunması zorunlu tutulmuştur (CHP, 1942, s. 14-15).

Köycülük Şubesi; köylünün toplumsal ve kültürel gelişimini sağlayarak şehir ve köy arasında bir köprü oluşturarak saygı ve sevgiyi arttırmak amaçlanmıştır. O dönem için Türkiye nüfusunun dörtte üçü köylerde yaşamaktadır. Türkiye'nin sosyolojik yapısı düşünüldüğünde bu şubenin ne

kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başarılı ve eğitilmiş köylülerin sayısını arttırmak bu şubenin temel amacıdır denilebilir (Çeçen, 2000, s. 108).

Tarih ve Müze Şubesi; milli tarih için neşriyat yapmak, milli kültüre ait olan her türlü unsuru koruyabilmek ve bunları toparlayabilmek amacıyla kurulan şubedir. Bunun yanı sıra folklorik alana giren halk bilgilerini derlemek şubenin temel amacı olmuştur (Yeşilkaya, 1999, s. 84).

Dokuz şube üzerinde şekillenen halkevleri 1951 yılında kapatılana kadar amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde çok partili yaşama geçilmesiyle paralel halkevleri tartışmaları hem CHP içinde hem de DP içerisinde boy göstermiştir (Goloğlu, 2013, s. 241-250).

Rüzgârın Halkevlerine doğru ters yönde esmesiyle başlayan bu süreç 1950'de DP'nin iktidara gelmesiyle ivme kazanmıştır. 24 Temmuz 1951'de toplanan DP grubunca halkevlerinin kapatılması gündeme gelmiş ve bunun için çalışmalar hız kazanmıştır.

27 Temmuz'da konuyla ilgili olarak Anayasa Komisyonu, 30 Temmuz'da Adalet Komisyonu, 2 Ağustos'ta bütçe komisyonu birer rapor hazırlamıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde 8 Ağustos 1951 tarihinde 5830 sayılı kanun ile mecliste 468 oydan 340 evet oyu çıkmış ve Cumhurbaşkanı'nın onaylamasının ardından, 11 Ağustos 1951 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak halkevleri kapatılmıştır (Zeyrek, 2006, s.129).

Yurt çapında 478 tane halkevi Demokrat Parti iktidarı döneminde kapatılana kadar faaliyetlerine devam etmiştir. Çalışmamızda ele almakta olduğumuz Kütahya Halkevleri de en dikkat çekici olanlarından biridir. Çünkü tarih göstermektedir ki Kütahya bir şehzade kenti olması hasebiyle sadarete bağlı kalmış ve daimi olarak sadaretin yanında yer almıştır. Bu nedenle çalışmamızda Kütahya halkevlerinin nasıl kurulup, teşkilatlandırıldığı yanı sıra, halkevlerinin kurulmasında güdülen amaçların Kütahya Halkevleri tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ortaya konmaya çalışılacaktır.

2. Kütahya halkevinin açılışı ve faaliyetleri

Kütahya halkevinin açılışı 17 Haziran 1932 tarihinde kararlaştırılmıştır. Nitekim halkevinin açılış emrinin geldiğini Kütahya gazetesi şu satırlarla belirtmektedir (Halkevi, 1932a, s. 1);

"Kütahya (Halkevinin) Haziranın 17. günü açılmak üzere emri gelmiştir.

Halkın top'u bir şekilde tenvir ve irşadı, Cumhuriyet halk prensipleriyle milli kültürün mana ve mefhumunu ibлага en kuvvetli bir vasıta mihrak noktası olan halkevine, bila tefrik bilimum vatandaşlar girecekler ve haftanın muayyen günlerinde milli dil ve ananeye dair tetkikler, neşriyat gençlik ve genç istidatların himayesi, birleşmek ve yükselmek musikide güdülecek istikamet, bedii duyuş ve anlayış seviyesini yükseltmek köycülük, temsil, beden hareketler, milli terbiye ve spor konferanslarıyla yurdun her köşesini sevmek ve gezmek halkı okutma ve öğretme gibi halk üzerinde fazla meşgul olmak ve halkı yetiştirmek gayeleriyle açılan halkevleri hiçbir zaman ve hiçbir tarihte emsaline tesadüf edilmeyen bir halk kültürü meydana getirmek gibi muazzam bir vazife deruhte etmiştir."

Halkevinin açılışı ise ancak 24 Haziran 1932 tarihinde gerçekleşebilmiştir (Halkevi, 1932b, s. 1). Açılış törenine CHP vilayet reisi Ethem Bey, ağır ceza reisi Sadık Bey, müzik öğretmeni Asım Bey ve matbaa müdürü Nuri Bey katılmıştır. Açılış Recep Peker'in radyo konuşmasının dinlenmesi ve İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlamış ve konuşmalarla son bulmuştur (Halkevi açıldı, 1932c, s. 1). Bununla birlikte halkın katılımı da yoğun ve coşkulu olmuştur. Dolayısıyla denilebilir ki sadarete bağlı olan Kütahya'da artık dönüşümü istemektedir.

Kütahya Halkevinin teşkilatlanması hızla gerçekleşmiştir. İlk olarak Güzel Sanatlar komitesi kurulurken ardından, 9 Temmuz'da Milli Dil Edebiyat ve Tarih, halk dersaneleri, kütüphane, 10

Temmuz'da da spor komitesi açılmıştır (Kütahya, 1932d, s. 1). Kuruluş kararı alınmasının ardından örgütlenmeleri bir ayı bulmamıştır.

Aşağıdaki tablolarda belirtildiği üzere Kütahya Halkevinin üye sayısının yıllara göre artış sağladığı görülmektedir (Şahin, 2010, s. 21-22).

Tablo 1: 1932 Yılı Kütahya Halkevinin Üye Sayısı

Şube	Tarih	Üye Sayısı
Dil, Tarih, Edebiyat	19 Temmuz 1932	50
Güzel Sanatlar	19 Temmuz 1932	49
Spor	14 Temmuz 1932	65
Temsil	2 Temmuz 1933	33
Sosyal Yardım	19 Temmuz 1932	129
Halk Dershaneleri ve Kurslar	19 Temmuz 1932	109
Kütüphane ve Yayın	19 Temmuz 1932	60
Köycülük	19 Temmuz 1932	224
Toplam		719

Tablo 2: 1935 Yılı Kütahya Halkevinin Üye Sayısı

Şube	Üye Sayısı
Dil, Tarih, Edebiyat	28
Güzel Sanatlar	68
Spor	51
Temsil	90
Sosyal Yardım	134
Halk Dershaneleri ve Kurslar	25
Kütüphane ve Yayın	12
Köycülük	224
Toplam	632

Tablo 3: 1937 Yılı Kütahya Halkevinin Üye sayısı

Şube	Üye Sayısı
Dil, Tarih, Edebiyat	29
Güzel Sanatlar	72
Spor	83
Temsil	107
Sosyal Yardım	129
Halk Dershaneleri ve Kurslar	69
Kütüphane ve Yayın	152
Köycülük	252
Toplam	893

Tablolarda görüldüğü gibi üye sayısının en fazla olduğu şube Köycülük şubesidir. Nitekim o dönem Türkiye'nin iktisadi ve sosyolojik yapısı içerisinde tarımın önemli bir rolü oluşu ve halkın asıl geçim kaynağının tarım olması nedeniyle ortaya çıkan tablolar şaşırtıcı bir durum arz etmemektedir. Bununla birlikte üye sayılarındaki asıl artış 1937 yılında gerçekleşmiştir.

Halkevi tüzüğüne göre Halkevi başkanları idare heyet tarafından seçilmiştir. Bu bağlamda Kütahya Halkevi başkanlarına bakıldığında 1932-1935 yılları arasında Halil Kadri(Kurucu

başkan), 1936'da Nuri Erman, 1937-1939 yılları arasında Fatma Dural, 1940'da Selahattin Cemal Kutman, 1941'de Emin Toktar, 1942'de Emin Atacı, 1943-1944 yılları arasında Zihni Kutlu, 1945'te Hamdi Halit Yener, 1946'da Talat Çini, 1947'de Remzi Ergene başkanlık yapmıştır (Şahin, 2010, s. 23).

2.1. Dil ve edebiyat şubesi faaliyetleri

19 Temmuz 1932'de açılan bu şubenin çalışmaları halkevi kapatılana kadar yoğun bir şekilde sürmüştür. Çalışmaları irdelendiğinde şehre faydalı olacak olan bütün faaliyetler içerisinde bulunduğu görülmektedir. Bu açıdan halkevinin en aktif şubesi olduğu söylenilebilir. 1933-1938 yılları arasında çalışmaları şu şekilde gerçekleşmiştir.

1933 yılı açısından; Dede Korkut masallarını okuma programı, Kütahya türkülerinin derlenmesi, Köylerde gezinti yapılması, Kütahya'ya ait sözlerin derlenmesi, Tercümelerin yapılması, Frigya ve Eti uygarlıkları hakkında makalelerin yazılması, Türkçeye dair konferansların verilmesi (Şahin, 2010, s. 24). Dolayısıyla şubenin 1933 yılı içerisinde Kütahya için faaliyetlerini aktif olarak sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

1935 yılını dil, tarih ve edebiyat şubesi açısından üç kısımda incelemek mümkündür.

A) Dil açısından: Dil devrimi için harç ve araç hazırlamak ve Dil devriminin yayılıp genişlemesi ile alakalı olarak mücadele vermek hususunda iki açıdan faaliyet gösterilmiştir. Bu faaliyetlere göre birinci unsur için yapılanlara bakıldığında;

1) Söz derlemesi: İleride oluşturulacak olan büyük Türkçe sözlük için kelimeler toplanmıştır. Rapora göre bu kelimelerin sayısı 560 bulunmuştur.

2) Sentaks Çalışması: Köylerde ve şehirlerde masal ve atasözleri halk ağzından toplanarak fişlere geçirilmiştir. Rapora göre 30 masal toplanmış bunun 20'si fişlere geçirilmiştir.

Hedeflenen ikinci unsura ulaşmak için(Dil devriminin yayılıp genişlemesi),

1) Kılavuz komisyonunun hazırlanmış olduğu kelimeler bastırılarak gazete alamayan halka dağıtılmıştır.

2) Öz Türkçenin yazı ve konuşma diline geçmesini kolaylaştırmak için halkevinde bir dil kursu açıldı. Bu dil kursunda Türkçe sözlerin türlü anlamı kuruluş ve dokunuş yolları yöntemleri öğretilmiştir.

3) 26 Eylül'de Dil bayramı kutlanmış ve halkevinde topluluklar yapılmış, gündüz konser ve aytalarla (resmi yerlerde kısa olması gereken söylev) gece de gösterit (oyun) ve söylevlerle yaşatılmıştır. Gündüz lise öğretmeni Eflatun Güney, gece de Lise direktörü Kazım Gökpinar Atatürk'ün Türk Devrimini türlü yönleriyle inceleyip çözümlenmişlerdir. O günün programına yamalı dille yalın dil arasındaki ayrımı aksiyon halinde gösteren Zor Nikâh gösterite konulmuştur.

B) Edebiyat açısından; Halkevinde edebi eserlere büyük bir yer verilmiş, devrim duygusuyla işlenen ve hayatın realitesiyle beslenen şiirler, öyküler okunmuştur. Bunu yaparken ise Kemalist ideoloji temel prensip olarak algılanmıştır.

C) Tarih açısından; Antik döneme ait araştırmalar yapıldı, Kütahya tarihine ait belgeler toplanmıştır. Bununla birlikte halkı aydınlatmak adına Türk tarihi ile alakalı gösteritler ve söylevler düzenlenmiştir (CHP, 1935, s. 42).

Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi toplamda 62 faaliyette bulunulmuştur. Dikkat çeken en önemli unsur ise Cumhuriyet ideolojisi çerçevesinde yapılan faaliyetlerin fazla yer tutmuş olmasıdır. Bu durum da bizlere 1935 yılında Türkiye'nin siyasal rejiminin halk tarafından net olarak algılanmadığının ve bu nedenle de ideolojiyi tabana yaymak adına çalışmaların yapıldığını göstermektedir (CHP, 1935, s. 42).

1937 yılı açısından bu şube değerlendirildiğinde Millî bayramlarda ve büyük günlerde yapılan toplantıları canlı tutulmaya çalışılmıştır. 36 adet konferans verilmiştir, Halk şiirleri toparlanmıştır, Halk sözlerinin derlenmesine devam edilmiştir, Kütahya eğlenceleri ve masallar ve tarihi belgeler toparlanmıştır (Şahin, 2010, s. 21-22). Bununla birlikte bu yıl yapılan toplantıya dönemin Kütahya valisi Sedat Erim başkanlık etmiş ve bu toplantıda;

"Hepimiz memleketin irfan ve saadetiyle en yakından alakadar şahsiyetlersiniz. Adam sende neme lazım! gibi geriletici zihniyetlerle mücadele ederek umumi işlere karşın muhitin canlı alakasını çoğaltalım. Eli emek ve gönül birliğiyle hizmete koşalım, bunu öz candan rica ediyorum" demiştir.

Sedat Erim'in konuşmasının ardından komite seçimi yapılmış ve yapılan seçime göre komiteler aşağıdaki gibi yenilenmiştir.

1) Halk Dershaneleri Kolu: Fazıl Gönen(Kültür Direktörü, Halil Kamil Saypaşan, Bayan Güzide Erginer, Rahmi Öncel Öğretmen

2) Sosyal Yardım Kolu: Muhlis (Sağlık Direktörü), Nail Tuzman(Doktor), Sait Keskin, Nebil(Diş tabibi), İsmail Hakkı (Otelci)

3)Kitapsaray ve Yayın Kolu: Sahir Arıtan(Lise Direktörü), Kadri Erdem(Matbaa Direktörü), Hamdi Aydın(Kitapsaray İşyeri), Celal Aslanapa(Tayyare Kâtibi), Mehmet(Lise Öğretmeni)

4) Spor: Selahattin Kutman, Rahmi Sınal, Ramazan Erginar, M. Şükrü, Ahmet İlkin

5) Ar: Hayri Çizer(Lise Öğretmeni), Asım Doğan(Müzik Öğretmeni), Ekrem(Lise Öğretmeni), Necati

6)Köycüler: Fuat(Ziraat Müdürü), Emin(Ziraat Bankası Müdürü), Mehmet Ali(Orman Müdürü), Sabri(Şeker Fabrikası Fen Memuru), Haşim(Baytar Müdürü)

7)Dil, Tarih, Edebiyat: Şükrü Kutluğ, Eflatun Güney, İlyas Erkut, Mustafa Yeşil, Gıyas Sager

8) Gösterit: Kenan(İlk tedrisat ispekleri), Nurullah(Baş Öğretmen), Hamdiye Kardeş(Öğretmen), Suede(Öğretmen), Cahit Dinçmen (Halkevi faaliyeti, 1937, s. 1-2).

Yeni komitelerin belirlenmesinin ardından Kütahya Halkevi çalışmalarına kaldığı yerden devam etmiş ve halkı bilinçlendirme noktasında konferanslar, müsamereler vb. faaliyetlerini sürdürmüştür. 1933, 1935 ve 1937 yılı faaliyet raporları göstermektedir ki, o dönem için genç Cumhuriyetin temel prensiplerine sadık ve ülküsünü taşıyan Kütahya Halkevinin bu şubesi yapmış olduğu çalışmalarla hem yerelde hem ülke çapında dil ve edebiyat açısından hizmet vermiştir. O dönem için milliyetçilik akımının iç ve dış konjonktürde önemli bir yer tutması nedeniyle bu şubenin yapmış olduğu hizmet şaşırtıcı bir durum değildir. Bir yandan Kütahya halkının entelektüel seviyesini arttırmaya çalışırken bir yandan da milli bir devlet olmanın gereği olan milli dile katkı sağlamıştır.

2.2 Temsil şubesi ve faaliyetleri

Temsil şubesinin faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için Kütahya Halkevine 300 kişi kapasiteli bir salon yaptırılmıştır. 1932-1935 yılları arasında Cumhuriyet Bayramında "Mavi Yıldırım", Lise Halkevinde "İstiklal" ve "Yarım Osman" piyesleri oynanmış ve bu piyesler halk tarafından büyük bir ilgi ile karşılanmıştır. CHP'nin yollamış olduğu piyeslerin yanı sıra Temsil kolu tarafından da piyesler sergilenmiştir. 1935 sonrasında Milletvekili Nait Uluğ'un girişimiyle daha da canlanarak Kütahya halkının bilinçlenmesi bağlamında aktif bir rol üstlenmiştir (Şahin, 2010, s. 32).

1935 yılı çalışma raporuna göre; Temsil Kolu'nun vermiş olduğu piyesler halk tarafından büyük ilgi görünce salonun küçük oluşu büyük bir eksiklik olarak nitelendirilmiştir. Nitekim bu sebeple 1500-2000 kişilik kapasiteli bir salona ve buna bağlı olarak envantere ihtiyaç duyulduğu partinin genel sekreterliğine bildirilmiştir. Bu yıl içerisinde şubenin gösterime koymuş olduğu piyesler ise şu şekilde tablolaştırılabilir (CHP, 1935, s. 42);

Tablo 4: 1935 Yılı Kütahya Halkevi Temsil Kolu Faaliyetleri

GÖSTERİLEN PİYESLER	KAÇ DEFA GÖSTERİLDİĞİ	TARİH	İZAHAT
Kürsüden Uzakta	3	23-25.4.1935	Halkevi
Bir Mahkumun Son Günü	2	26.4.1935	Liseliler
Gömdüğüm o Cihan ve Yapışkanla	2	11.6.1935	Halkevi
Himmetinoğlu	2	21-22.9.1935	Halkevi
Himmetinoğlu(Kürt Köyünde)	1	13.10.1935	Halkevi
Zor Nikah(Bir Perdesi)	1	26.9.1935	Halkevi
Çınar	2	28-30.10.1935	Halkevi
Kızıl Çağlayan	2	1.11.1935	Liseliler

Temsil şubesi halkevi şubelerinin içerisinde en önemlilerinden bir tanesidir. O dönem için okur-yazarlık seviyesinin nüfusa oranla düşük olduğu göz önünde bulundurulursa halkı aydınlatmak ve cumhuriyet ideasını öğretmek için ortaya konulan piyeslerin ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu noktada Kütahya halkevi temsil şubesinin de Kütahya halkını aydınlatmak için çalıştığı anlaşılmaktadır.

2.3 Spor şubesi ve faaliyetleri

Spor şubesinin faaliyetleri güreş, futbol ve avcılık üzerinde yoğunlaşmıştır. 1933 yılı açısından değerlendirildiğinde, bu üç spor dalına halk yoğun bir katılım sağlamış ve hatta Kütahya'da bir stadyum yapılması için halkevine 1300 lira verilmiştir.

1935 yılına gelindiğinde ise yine spor kolunun faaliyetlerini hız kesmeden sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Nitekim bu yılın faaliyet raporuna göre; Futbol ve güreş üzerinde çalışan kulüp ve elemanlar için elden gelen yardım ve teşvik yapılmıştır, Köycüler koluna bağlı bir atlı kol yapılarak bununla üç gezi düzenlenmiştir. Güreş için halkevi salonu bu işle ilgili sporculara açılmıştır, Stadın yapılması için para ayrılmış ve Üç kulüpler arasında egzersiz mahiyetinde maçların her hafta yapılması için halkevi formaları sporcuların bırakılmıştır (CHP, 1935, s. 42).

1933 ve 1935 yılı faaliyet raporuna göre Kütahya halkevi spor şubesi halkın beden terbiyesi ve milli sporları korumak için çalıştığını ortaya koymaktadır.

2.4 Güzel sanatlar şubesi ve faaliyetleri

Güzel Sanatlar şubesi kurulduğundan itibaren aktif bir rol üstlenerek çalışmıştır. Haftanın belirli günlerinde egzersiz yaparak, belirli gecelerde de konserler vermiştir.

Temel hedefi, alafanga müziği öğretmek ve sevdirmek olan Güzel Sanatlar kolu, bunun yanı sıra Kütahya'daki folklorik müzik ve dansları tespit etmiştir. Aynı zamanda Cumhuriyet'in 10. Yıl Marşını halka öğretmiştir (Şahin, 2010, s. 28)

1935 yılı faaliyet raporu değerlendirildiğinde; Müziği öğretmek-sevdirmek amacıyla 3 temel unsur üzerinde durmuşlardır. Bunlar;

- Halk saz geceleri düzenlemek,
- Halkevi bandosuna yeni metotlar öğretmek ve bir salon orkestrası yapmak,
- Halkevi orkestrası için yeni elemanlar hazırlamak.

Bununla birlikte Halk musikisini canlı tutabilmek için türlü vesilelerle saz ve söz geceleri düzenleyip, dil bayramı, parti büyük kurultayı kurtuluş günlerinde bu işle tanınmış efeleri toplayarak özel günleri kutlamışlardır.

Halkevinde ortaya koyulan gösteritlerin müzik yönünü yönetmek ve ayrıca modern müziği halka sunmak için küçük bir salon orkestrası ortaya çıkartılmıştır. Bir piyano, iki keman bir mandolin ve bir flütten ibaret olan bu orkestrada, ortaya koyulan 20 gösterite müzikle yardım edilmiştir. Ayrıca orkestra, büyük artistik eserlere iki ayrı konser vermiştir (CHP, 1935, s. 42). Dolayısıyla diğer şubelere de yardımcı olarak bu şube görevini yerine getirmeye çalışmıştır.

2.5 Sosyal yardım şubesi ve faaliyetleri

Sosyal Yardım şubesinin amacı; Kütahya'nın yoksul çocuklarına yardım etmek, okullardaki kimsesizlere destek olmak ve yoksul hastaların muayenesini ve reçetelerinin yaptırılmasını sağlamak olmuştur.

1933 yılında, 2 tıbbi konferans verilirken 8 adet de makale yazılmış ve yoksulların tedavisi için halkevinde poliklinik açılmıştır (CHP, 1935, s. 42).

1935 yılında ise, Halkevinde halk için bir poliklinik açılmıştır. Burada her gün ve belirli saatlerde müracaat eden hastalara bakılmıştır. Köycüler ve gösterit koluyla birlikte Altıntaş'a gidilerek köylü hastaları evlerinde bakılmış ve halka kinin dağıtılarak ve sağlık hakkında bilgi verilmiştir, CHP ve Halkevi ile öğretmenler birliğinde ve Derviş Paşa okulunda zehirli gazlar hakkında konferanslar verilmiş, Tifo'ya dair bir konuşma yapılmış ve bu konuşma Kütahya gazetesinde neşredilmiştir. Bununla birlikte Köylülere bir yardım olmak üzere reçeteleri Halkevi hesabına yaptırılmıştır (CHP, 1935, s. 42).

1933 ve 1935 yılı faaliyet raporu göz önünde bulundurularak dönemin şartları değerlendirilirse bu şubenin Kütahya halkı için görevlerini başarıyla yerine getirdiği söylenebilir. Muhtaç kimselere yardım etmelerinin yanı sıra adeta bir ayaklı hastane olarak da görev yapmışlar ve aynı zamanda da halkı bilinçlendirmek için çaba harcamışlardır.

2.6. Kütüphane, yayın şubesi ve faaliyetleri

19 Temmuz 1932 tarihinde kurulan şubenin 227 kitapla işe başlamasının ardından yıllara oranla bu sayıyı arttırdığı görülmektedir. 1935 yılı açısından bu şube değerlendirildiğinde;

Halkevinin kitapsarayını zenginleştirmek ve kitapseverlerini arttırmak için çaba gösterilmiştir. Bunlara ulaşmak için ise, her türlü kültürel eserleri bulmaya çalışılmıştır. Devrim ideolojisini yayacak olan eserlere daha fazla yer verilmiştir. 1550 cilt kitap 1342 sayı dergi toparlanmıştır, Halkevi topluluklarında söylevlerle okumanın yollarını yöntemlerini tanıtılmış, hem okumadan önce hem de okuduktan sonra yapacak işler gösterilmiştir. Bununla birlikte sözlü ve yazılı yayınlarla da devrim ideolojisinin yaymak için çaba sarf edilmiştir. Bunlar için şu şekilde tablolar yapılabilir (CHP, 1935, s. 42);

Tablo 5: 1935 Yılında Kütahya Vilayet Gazetesiyle Halkevine Verilen Belli Başlı Yazılar

KONULARI	YAZMANLAR	TARİHLERİ
Cardan mantoya	Halil Kadri Erdem	13.1.1935
Büyük yazının büyük günü	Halil Kadri Erdem	09.05.1935
Car ve peçe	Eflatun Cem	09.05.1935
Dil yapımız yeni baştan kuruluyor	Halil Kadri Erdem	19.05.1935
Hava tehlikelerine inanıyoruz	Halil Kadri Erdem	14.06.1935
Utku anıtı önünde	Halil Kadri Erdem	30.08.1935
Ozan(Öz Türkçe)	Eflatun Cem	27.09.1935
Atatürk'e tasınlanan yağınç	Halil Kadri Erdem	23.10.1935
Yaratıcı tutum	Alaattin	13.11.1935
Ekonomi ve artırım gücü	Halil Kadri Erdem	13.11.1935

Tablo 6: *Broşürler*

Kütahya Halk Şairleri	Mustafa Hakkı
Devrim Andıcı	Halil Kadri Erdem
Kara Sinek	Dr. Nazif Sezgiç

Tablo 7: Daha Önce Çıkarılanlar

Türkçe için bir konferans	Mustafa Hakkı
Kütahya'da Cumhuriyet'in on yılı	Halil Kadri Erdem
Ülkü yolunda Kütahya Halkevi	Halil Kadri Erdem
Altı Ok	Halil Kadri Erdem
Buhran nedir?	Halil Kadri Erdem
İktisadi devletçiliğimiz	Halil Kadri Erdem

1935 yılı faaliyet raporu göz önünde bulundurularak şubenin kelimenin tam anlamıyla arı gibi çalıştığı söylenebilir. Nitekim Kütüphane, Yayın Şubesi halkevi şubelerinin en önemlilerinden biridir. Halkı aydınlatmak ve entelektüel seviyesini arttırmak adına Kütahya için görevlerini başarıyla yerine getirdiği söylenebilir.

2.7. Köycülük şubesi ve faaliyetleri

Köycülük şubesi 1932 yılında kurulmuştur. 1933 yılı açısından yapmış olduğu faaliyetler değerlendirildiğinde; 50 köylünün arzuhalleri yazılmıştır, konferans ve musiki toplantıları ile köylülerin halkevine olan bağlılıkları sağlanmıştır ve köy gezileri yapılarak hastalar tedavi edilmiştir (Şahin, 2010, s. 42).

1935 yılı açısından değerlendirildiğinde ise Köylülerin işlerini kolaylaştırmak için büro her zaman açık kalmıştır. Gösterit ve sosyal yardım kollarından ayrılma gruplar Emet'in Çavdarhisar, Simav'ın Değirmenciler, Yenice, Demirci, Gül, Naşa, Çöğüller, Merkez ve Gümüş nahiyesinin Hamalı, Okçu, Cıvli, Bölücek, Köprüören, Gireği nahiyesinden Aslanapa köylerini dolaşmış, bu gezilerde köylü ile devrim konuları üzerinde konuşmalar yapılmış ve Cumhuriyet'in 12. yılına kadar yapılan, yaratılan büyük işler halk ağzından anlatılmıştır. 320 dergi dağıtılmış, 160 hastaya bakılmış, bir kilo kinin dağıtılmış ve Altıntaş nahiye merkezinde Alanda Himmetin oğlu gösteriti ortaya koyulmuştur. Ayrıca her hafta pazara gelen köylüler ile konuşmalar yapılmıştır (CHP, 1935, s. 42).

Dolayısıyla köycülük şubesi Kütahya'da köy halkına devrim ideolojisini anlatabilmek için elinden geleni yapmıştır. Dönemin şartları düşünüldüğünde nüfusunun büyük bir bölümünün köyde yaşadığı bir ülkede bunun ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.8 Halk dersaneleri ve faaliyetleri

Halk Dersaneleri Kolu kuruluşundan itibaren ilk yıl biri kadınlara biri de erkeklere olmak üzere iki dersane açmıştır. 1933 yılı faaliyetlerine bakıldığında; makine ve otomobil kursu açılmış ve bu kursa 21 kişi katılarak sertifikalarını almışlardır. Ayrıca 1934 yılında İngilizce ve Fransızca öğretilmesi amacıyla bu derslerin açılması planlanmıştır (Şahin, 2010, s. 42).

1935 yılı açısından; Öğretmen kadrolarının geç gelmesi ve durumlarının belli olmaması dolayısıyla 17.12.1935 de merkezde bir kadın, bir erkek dershanesinde 45 öğrenci bulunmaktadır ve tatil günleri geldiğinde her akşam devam etmiştir, okulu olan köylerde de halk dersanelerinin açılması amacıyla girişimlerde bulunulmuştur. Bununla birlikte Halkevinde bir öz dil kursu, bir müzik kursu, bir İngilizce kursu açılmış olup öğrenci sayısının çoğalması için teşviklerde bulunulmuştur.

1934 yılı sonlarında açılarak 1935 Mart içinde kapanan halk dershaneleri ile öğrenci sayıları için şu şekilde bir tablo ile gösterebiliriz (CHP, 1935, s. 42).

Tablo 8: Kütahya Halkevi Dershaneleri Öğrenci Sayıları

KADIN ÖĞRENCİ	ERKEK ÖĞRENCİ	DERSHANE SAYISI
20	55	3 Şehirde erkek dershanesi
20	-	1 Şehirde kadın dershanesi
-	35	1 Altıntaş Kürt köyünde
-	90	1 Altıntaş Çal köyünde
	50	1 Armuteli Sofcu köyünde
53	62	2 Armuteli Doğışah köyü
40	50	2 Gümüş Köprüören köyü
20	40	2 Gümüş Seydiömer köyü
40	40	2 Gümüş Kükürt köyü
-	30	2 Merkez Alanyurt köyü
-	50	1 Merkez Saka köyü
25	30	1 Altıntaş Zemme köyü
40	50	2 Altıntaş Beşkarış köyü
258	588	

Tablodan da anlaşılacağı üzere bu şube halka hizmet verebilmek için belirli eksikliklere rağmen Kütahya'nın geneline ulaşmaya çalışmıştır. Bu konuda değerlendirme yapılacak olursa eksikliklerin olması nedeniyle Kütahya'nın tamamına ulaşamamıştır.

3. Kütahya merkez ve ilçe halkevlerinin mal varlıkları

CHP 1950 yılında halkevlerinin mal varlıklarını öğrenebilmek için şehirlere yollanmış olduğu emirle bir anket yaptırmıştır. Böylelikle hem eksiklikler tespit edilmiş hem de bu eksikliklere bağlı olarak oluşan aksaklıkların giderilmesi hedeflenmiştir. Anketlerin doldurulmasının ardından bunların bir nüshası CHP Genel Sekreterliğine bir nüshası da CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına gönderilmiştir. Anket Halkevlerinin, bina durumu, demirbaş durumu, bütçe ve kadro durumu, kitaplık ve yayım durumu, mahalli gelir teşebbüsleri, sahne durumu, çalışma durumu ve elemanlar, halkevleri ve Odalarının müstakbel idaresi hakkında düşünceler, halkevlerine yapılan müdahale, şikâyet ve istekler, ülkü dergisi hakkında bilgi almak üzere düzenlenmiştir.

3.1. Kütahya merkez halkevi

Bu duruma göre Merkez için; Bina partiye aittir bu nedenle kira verilmemektedir. İki katlı bina da başka bir kişi veya kuruluş ikamet etmemektedir, Halkevinin alacağı yoktur. Ancak 500 lira borcu bulunmaktadır. Kitap sayısı 3455'tir ve kadroda memur bulunmamaktadır. Ayrıca 300 kişilik kapasiteye sahip olan halkevinin sinema salonu yoktur ve Ülkü dergisinin yanı sıra en çok okunan gazete olarak Ulus belirtilmiştir (CHP, 1950, s. 1-10). Dolayısıyla Kütahya merkez için halkevinin durumunun iyi olduğu söylenebilir. Nitekim bu durum doğaldır. Merkez olması hasebiyle ilçelere göre durumu daha iyidir.

3.2. Simav halkevi

Simav ilçesinin binası ve taşınmazı olmadığından Simav Halkevi başkanı Mehmet Ertekin anketinin doldurulamadığına dair dilekçeyi CHP Genel Sekreterliğine yollamıştır (CHP, 1950, s. 11). Kütahya geneli değerlendirildiğinde, CHP veya İl teşkilatı açısından Simav halkevi ile diğerlerine nazaran yeteri kadar ilgilenilmediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu durum araştırılması gereken başka bir konu olarak önümüze çıkmaktadır.

3.3. Emet halkevi

Halkevi binası CHP'ye aittir ve herhangi bir bölümü kirada değildir. 1 kat ve 7 odadan oluşmaktadır. Halkevinin borcu bulunmamaktadır. Kitap durumu hakkında bir görüş belirtilmemiştir ve kadroda bir memur bulunmamaktadır. Bununla birlikte sinema salonu yoktur ve Ülkü dergisinin yanı sıra Ulus ve Ankara gazetelerinin okunduğundan söz edilmiştir (CHP, 1950, s. 11).

3.4. Tavşanlı halkevi

Tavşanlı Halkevi binası 1946 yılında yapılmıştır ve binanın tapusu bulunmaktadır. İki katlı binada halkevinden başka parti teşkilatı ve Kızılay ikamet etmektedir. Halkevinin alacağı ve borcu bulunmamaktadır ve 1121 adet kitap vardır. Bununla birlikte Kadroda memur bulunmamaktadır, sinema salonu yoktur ve Ülkü dergisinin yanı sıra Ulus ve Son Telgraf'ın okunduğu belirtilmiştir (CHP, 1950, s. 25-34). Tavşanlı'nın Kütahya merkeze mesafeli olarak diğer ilçelerden yakın olması nedeniyle durumu merkez halkevi ile benzerlik göstermektedir.

3.5. Şaphane halkevi

Şaphane halkevinin binası belediyeye aittir. Bununla halkevinin Halkevinin borcu olmayıp 1150 adet kitaba sahiptir. Ayrıca kadrosunda memuru yoktur. Bununla birlikte Ülkü dergisinin okunduğu bildirilmiştir (CHP, 1950, s. 47-56). Şaphane halkevinin belediye ait bir binayı kullanıyor olması belediyeden önemli bir destek aldığını gösteren kanıtlardan biridir. Kitap sayısı ve sahip olduğu memur durumuyla diğer ilçelerdeki halkevleri ile karşılaştırıldığında durumunun benzer olduğu anlaşılmaktadır.

3.6. Gediz halkevi

Gediz halkevinin binası CHP'ye aittir ve başka kişi ya da kurum ikamet etmemektedir. Halkevinin alacağı yoktur ve 700 lira borcu bulunmaktadır. Bununla birlikte 1191 adet kitap bulunmaktadır. Kadroda memur olarak Yusuf Bayram(Odacı) bulunmaktadır. 100 kişi kapasiteli salonda sinema salonu bulunmamaktadır. Bununla birlikte yılda 1000 liraya ihtiyacı olduklarını söylemişlerdir. Ayrıca Ülkü'nün okunmadığından en çok Ulus, Zaman ve Anadolu gazetelerinin okunduğundan söz edilmiştir (CHP, 1950, s. 58-67). Gediz halkevi Kütahya bağlamında diğer halkevleri karşılaştırıldığında artı olarak sadece memurunun bulunduğu ve iktisadi açıdan diğerlerinden biraz daha fazla mali desteğe ihtiyacı olduğu düşünülmektedir.

Bütün bunlar incelendiğinde halkevlerinin genellikle kitap yönünden iyi durumda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte binaların çoğunluğunun CHP'ye ait olması nedeniyle döneme tek parti olarak damga vuran CHP'nin bir kültür kuruluşu olan halkevlerine elinden geldiğince sahip çıktığı veya destek olduğu, buna bağlı olarak ise iktisadi durumlarının da çok kötü olduğu söylenemez. Ancak kayıtlı memurlarının bulunmaması ve sinema salonunun olmayışı en büyük ihtiyaç olarak göze çarpmaktadır. Nitekim Halkevlerinin önemli bir unsuru olarak kabul edilen sinema salonlarının olmayışı Kütahya için ciddi bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

4. Sonuç ve tartışma

1932 yılından 1950 yılına kadar geçen süre içerisinde halkevleri üstlenmiş olduğu misyonu(Cumhuriyet ideolojisini yayma-güçlendirme) bir anlamda yerine getirdiği görülmektedir. Nitekim Kütahya halkevleri de bu bağlamda önemlidir. 24 Haziran 1932 yılında açılan Kütahya Halkevi teşkilatlanmasını hızlı bir şekilde gerçekleştirmiş ve halkevleri kapatılana kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. Yapılan inceleme neticesinde Kütahya halkevi şubelerinin büyük bir kısmının yine ülke genelinde halkevlerinin açılış tarihi olan 1932 yılında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda müze şubesi hariç Kütahya halkevinin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Spor Şubesi, Temsil Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi,

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kütüphane ve Yayın Şubesi, Köycülük Şubesi üzerinde şekillendiği anlaşılmaktadır.

Kütahya halkevi şubelerinin misyonlarını yerine getirmek için aktif bir rol üstlendiği yapılan çalışma neticesinde anlaşılmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde halkevi dershanelerinde okuma-yazma kurslarının yoğun bir şekilde açılması ve eğitim alamayan yetişkinlere bu bağlamda eğitim verilmesi, merkez dışında kalan köylere her anlamda destek olunması ve köylerin hem Cumhuriyet rejiminin ne olduğunu anlaması hem de entelektüel birikimlerinin artırılması yönünde piyeslerin sergilenmesi, bunun dışında yerel anlamda kültürel mirasa katkı sağlayabilmek için dil ve edebiyat şubesinin yapmış olduğu faaliyetler ve aynı zamanda spor ve beden terbiyesi için yapılan çalışmalar veya sanata yönelik faaliyetler örnek olarak gösterilebilir.

Bütün veriler analiz edildiğinde Kütahya halkevinin 1932 yılında açılışından 1951 yılına kapatılana kadar kültürel anlamda değişimin öncü kurumlarından biri olduğu söylenebilir. Sadarete yüzyıllarca sadık kalmış olan bir şehirde değişimi sağlamak kolay değildir. Fakat yeni rejim ve halk bütünleşmesi Kütahya Halkevi'nin yapmış olduğu faaliyetler neticesinde ivme kazandığı, yapılan çalışma neticesinde anlaşılmaktadır. Nitekim şubeler tarafından yapılan faaliyetlere halk tarafından yoğun ilginin olması, nüfusu az olan köylük yerlerde bile Cumhuriyet piyeslerinin ilgi ile takip edilmesi ve tüm bu durumların yerel basında yer alması iddiamızı destekler niteliktedir. Bu durum ise Cumhuriyet rejiminin algılanması bağlamında adeta bir kültürel değişim rüzgârını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Kütahya halkevinin, halkevlerinin amaçları açısından yapmış olduğu faaliyetler neticesinde başarılı olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynakça

- CHP. (1935). *1935 Yılı Kütahya halkevi faaliyet raporu*. BCA. FN. 490, KN. 989, DN. 829, SN. 1
- CHP. (1942). *Halkevleri ve halkodaları 1932-1942*. TBMM Kütüphanesi. Siyasi Parti Yayınları. (Erişim tarihi: 06.08.2018, 09:22)
- CHP. (1950). *Kütahya halkevlerinin durumunu gösteren rapor*. BCA. FN. 490, KN. 840, DN.320, SN. 1
- Çeçen, A. (2000). *Atatürk'ün kültür kurumu halkevleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Feroz, A. (2010). *Demokrasi sürecinde Türkiye(1945-1980)*. İstanbul: Hil Yayın,
- Goloğlu, M. (2011), *Türkiye cumhuriyeti tarihi-1924-1930 devrimler ve tepkiler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Goloğlu, M. (2013). *Türkiye cumhuriyeti tarihi-iv 1946-1950 demokrasiye geçiş*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Halkevi*. (29.05.1932a). Kütahya: Kütahya Vilayet Gazetesi.
- Halkevi*. (19.06.1932b). Kütahya: Kütahya Vilayet Gazetesi.
- Halkevi açıldı*. (26.06.1932c). Kütahya: Kütahya Vilayet Gazetesi.
- Halkevi*. (10.07.1932d). Kütahya: Kütahya Vilayet Gazetesi.
- Halkevi faaliyeti*. (05.02.1937). Kütahya: Kütahya Vilayet Gazetesi.
- Karpat, K. (2013). *Türk siyasi tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Koçak, C. (2006). *Belgelerle iktidar ve serbest cumhuriyet fırkası*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (2014). *Jön Türklerin siyasi fikirleri 1895-1908*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özacun, O., (1996). "Halkevlerinin dramı", *Kebikeç*, 2(3), 87-96.

- Özsarı, M. (2002). *Halkevlerinin açılma sebepleri*. Ankara: Hece Yayınları.
- Şahin, H. (2010). *Kütahya halkevi kuruluşu ve faaliyetleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Tunçay, M. (1999). *TC'de tek parti yönetiminin kurulması*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yeşilkaya, N. G. (1999). *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık*. İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Zeyrek, Ş. (2006). *Türkiye'de halkevleri ve halkodaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.